

Prosjektbeskrivelse: VRI-Innlandet - Hovedsøknad - 15.05.07

VRI-Innlandet skal være et regionalt forsknings-, utviklings- og innovasjonsprogram for Innlandet (Hedmark og Oppland) som har som hovedmål å stimulere til økt FoU i næringslivet og forsterke samhandling og arenabygging mellom virkemiddelapparatet, FoU-miljøer og næringsliv i Innlandet. Regionen står overfor flere utfordringer og utvalgte innsatsområder som programmet har til hensikt å møte gjennom bruk av ulike virkemidler og en definert forskningsprofil.

1. Næringsliv og FoU-sektor i Innlandet

Det er i løpet av de senere årene gjennomført omfattende dokumentasjon på **tilstanden og utfordringer for næringslivet** i regionen, delvis innenfor VS2010 og delvis av ØF alene (Johnstad 2004, ØF 2004 og 2007). Dette var/er et viktig utgangspunkt for arbeidet i VS2010 og for strategiarbeidet i regionen.

Innlandet består av Hedmark og Oppland fylkeskommuner som til sammen har 372.000 innbyggere fordelt på 10 regioner og 48 kommuner. De tre byregionene Hamar-, Gjøvik- og Lillehammer-regionene ved Mjøsa, omfatter rundt halvparten av befolkningen. Innlandet har et næringsliv preget av mange små- og mellomstore bedrifter (SMB), og har hatt en svakere næringsutvikling enn landet ellers siden begynnelsen på 1990-tallet. Den utviklingen skyldes til dels en næringsstruktur med tungt innslag av næringer i generell sysselsettingsmessig tilbakegang og lite av næringer i generell sysselsettingsmessig vekst. Industrien spiller omtrent samme betydning for sysselsettingen i Hedmark og Oppland som på landsbasis, men står særlig sterkt i Mjøsregionen. Ørbeck (2004) har identifisert følgende tilfeller av *regional spesialisering* i Innlandet. Ser vi bort ifra jordbruket gir dette følgende tilfeller:

- Hamarregionen og Nord-Østerdal innenfor landbruksbasert *næringsmiddelindustri*;
- Glåmdalen innenfor *trelast- og trevareindustri*;
- Gjøvikregionen innenfor "transportmidler ellers" omfattende *lettmetallmiljøet* på Toten;
- Nord- og Midt-Gudbrandsdal samt Lillehammerregionen og Valdres innenfor *reiseliv*; og
- Hadeland innenfor privat *personrettet tjenesteyting*, som er typisk for en utpendlingsregion.

Videre finner vi flere sterke næringsmiljø i Innlandet med tunge aktører fra ulike næringer. Dette gjelder innenfor informasjonssikkerhet, bioteknologi og bioenergi, som har en spennende utvikling.

Regionens FoU-aktivitet er relativt svak (Stubberud, Bergum & Ørbeck, 2006 og ØF, 2007).

Hedmark er det fylket i Norge som har lavest FoU-aktivitet regnet per innbygger, mens Oppland ligger høyt blant fylker uten universitet. Innlandets næringsliv bruker lite ressurser på FoU.

Unntaket her er Gjøvikregionen, med flere tunge FoU-bedrifter, som alene står for over 65 prosent av all egenutført FoU i Innlands. Ser vi derimot på SSbs statistikk for innovasjonsintensiteten i næringslivet i 1999 lå mange Innlandsregioner godt over eller rundt lands-gjennomsnittet. Det viser seg at innovasjonsintensive regioner er mer spredt enn FoU-intensive.

Ved siden av en del FoU-tunge bedrifter særlig i Mjøsregionen, er *de tre høgskolene* en viktig del av det regionale innovasjonssystemet i Innlandet. De hadde over 880 ansatte (2006) og 8.500 ordinære studenter, foruten eksternt finansierte studenter.

- *Høgskolen i Gjøvik* (HIG) med 1.600 ordinære studenter og 204 ansatte har tre avdelinger knyttet til Helse-, omsorg og sykepleie, Ingeniørfag, og Informatikk og medieteknikk.
- *Høgskolen i Lillehammer* (HIL) med vel 2.900 ordinære studenter og 246 ansatte har virksomhet innenfor fire avdelinger, helse- og sosialfag, samfunnsvitenskap, TV-utdanning og filmvitenskap samt Den Norske Filmskolen.
- *Høgskolen i Hedmark* (HH) har sine 4000 ordinære studenter og 432 ansatte fordelt på fire avdelinger: Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap (Hamar/Elverum), Avdeling for

økonomi, samfunnsfag og informatikk (Rena i Åmot), Avdeling for helse- og sosialfag (Elverum) og Avdeling for skog- og utmarksfag (Evenstad i Stor-Elvdal).

Høgskolene samarbeider med fylkeskommunene i Hedmark og Oppland om *Prosjekt Innlands-universitetet (PIU)* med ambisjon om godkjenning som universitet innen 2012. Her prioriteres utvikling av dr.gradsutdanning rundt følgende 5 områder: Informasjonssikkerhet (HiG); Kultur- og fagdidaktikk (HH-Hamar); Anvendt økologi (HH-Evenstad); Mediert oppvekst (HiL); og Innovativ forvaltning (HiL). I tillegg samarbeider HIL og HiG om et tverrfaglig PhD-program om Visuell kommunikasjon. Den norske filmskolen ved HIL har fått ansvar for kunstnerisk utviklingsarbeid innenfor film på PhD-nivå, og HH-Hamar arbeider med et doktorgradsprogram rundt bioteknologi.

Instituttsektor i Innlandet utførte FoU for vel 100 mill.kr. av en samlet utførelse på landsbasis på 6,9 mrd. kr. innen denne sektor. Her inngår BioForsk med ca. 80 ansatte ved fire enheter i Innlandet, NINAs avdeling for naturbruk med vel 10 forskere på Lillehammer, NIVA med et par ansatte i Stange, og Østlandsforskning med 27 forskere på Lillehammer og i Hamar. I tillegg kommer FoU-selskapet RTIM (Raufoss Technology and Industrial Management) og det er *kunnskapspark* i hver av de tre høgskolebyene. Innlandet har betydelige *utfordringer* mht. å øke FoU-innsatsen i regionen, herunder styrkinge egne FoU-miljøer og mobilisere for økt FoU-innsats i næringslivet.

2. Samhandlingsaktiviteter og utfordringer i Innlandets næringsmiljøer

De tunge industrielle miljøer i Innlandet, som omfatter tre industriklynger, reiseliv/kulturnæringene, og tre nye vekstnæringer, har ulike egenskaper, samhandlingsaktiviteter og utfordringer.

Lettmetallklynga

Hovedtyngden av lettmetallindustrien finnes på Raufoss, som fra 1997-2005 gjennomgikk en total organisatorisk transformasjon fra ett integrert konsern til 35 virksomheter og utvikling av ei klynge. Mye av denne transformasjonen er dokumentert gjennom arbeidet i VS2010 (Johnstad 2004, 2006). Til sammen er rundt 4500 ansatte knyttet til denne klyngen, som har den globalt orienterte bildelproduksjonen på Raufoss som sin kjerne. *RTIM* er sentral i dette miljøet, og er i dag et ledende kompetansemiljø i Innlandet og nasjonalt innen materialteknologi og automatisering. De er et datterselskap av SINTEF med tett kopling til NTNU. Fra etableringen i 2002, og gjennom noen vanskelige år, har RTIM blitt et kraftsenter nasjonalt. De er nå med på en rekke store FoU-prosjekter og er nasjonal koordinator mot EUs ManuFuture-program. De er også en motor og node i klynga, som ved siden av bedriften omfatter HiG, Gjøvik fagskole og Raufoss videregående skole.

Det har vokst frem en rekke *samhandlingsaktiviteter* i klynga. I 1998 ble *TotAl-gruppen* etablert som et initiativ for å utvikle samarbeidet mellom mindre lettmetallbedrifter på Toten. I 2005 ble nettverket omdannet til en forening. I 2002-2006 ble Arena Lettmetall gjennomført i samarbeid med Gjøvik kunnskapspark. Det ble et viktig prosjekt for å løfte samarbeidet og innovasjonskraften i miljøet, og mange av deres delprosjekter føres videre i NCE-Raufoss. I 2006 ble *NCE-Raufoss* etablert, som en av seks nasjonale sentre. Satsningsområder her er materialteknologi, automatisering, innovasjon og det praktiske akademi. NCE-en er en viktig samhandlingsarena mellom bedriftene på Raufoss, mot TotAl-gruppen og regionale og nasjonale kompetansemiljøer. I samarbeid med VS2010 er det utviklet et HF-prosjekt, finansiert av partene (NHO-LO), som er tett koplet til NCE-en og som forsterker og forankrer arbeidet på flere områder som produksjon, innovasjon og læring gjennom bred medvirkning. – Både VS2010 og K-megling har hatt vellykket samarbeid med klyngen og/eller bedrifter i miljøet.

Utfordringer i miljøet er å

- styrke klynga og Raufoss som et nasjonalt senter for vareproduksjon

- hente ut potensialene som ligger i NCE-Raufoss
- utvikle forskning og undervisning ved HiG i samarbeid med Raufoss-miljøet (NCE/RTIM)
- utvikle løpende forbedringsarbeid i SMBer
- mobilisere for økt FoU i bedrifter
- få til en robust finansiering av TotAls virksomhet
- formidle kompetanse og læring fra lettmetallklynga til andre næringer i Innlandet

Treklynga

Skog- og trenæringen står sterkt i Innlandet, og der Hedmark og Oppland er landets to største skogfylke med hhv 28 og 13 prosent av landets avvirkning og til sammen 4.000 arbeidsplasser innenfor trelast- og trevareindustrien. Glåmdalen er den viktigste skogsregionen, mens Hamarregionen og Glåmdalen har flest sysselsatt i skogsbasert industri. Det er utover disse to regioner mange og spredte virksomheter. Mens Glåmdalen har landets største konsentrasjon av sagbruk, har Hamar-regionen landets høyeste konsentrasjon av trehusindustri. Moelven Industrier ASA er en av Skandinavias ledende leverandører av byggprodukter og tilhørende tjenester, og er et lokomotiv i regionen og er sterkt representert i begge de nevnte områdene. De fikk nylig nytt eierskap med sterk forankring i regionen, via Eidsiva Energi og Mjøsen og Glommen skogeierandelslag.

Det er de senere årene utviklet en rekke *samspillsaktiviteter* i regionen rettet mot næringen. *Tretorget AS* i Glåmdalen, som ble etablert i 2002, er en viktig fellesgodeprodusent eid av de viktigste bedriftene i regionen. I perioden 2003-2005 var de operatør for ARENA-prosjektet Trepiloten. Tretorgetes virksomhet knytter seg i dag i hovedsak til prosjektledelse og drift av RDA-finansierte utviklingsprosjekter innenfor Lokal styringsgruppe Solør og det fylkesbaserte bransjeprogrammet Trefylket, med egne styringsgrupper med både bedrifter og offentlige aktører. *Trehusindustrinettverket* består av Moelven Byggmodul, HedAlm, RingAlm, Boligpartner, Forestia og Sparebanken Hedmark. VS2010 gjennomfører nå en klyngeanalyse som blir et underlag for det videre samarbeid og en søknad til ARENA forprosjekt. Det er her også samarbeid med *Moelven Utvikling AS* som er en industriinkubator eid av Moelven Industrier AS og SIVA. – K-megling har vært operative i forhold til treindustrien, og VS2010 har samarbeidet tett med Tretorget/Trepiloten i perioden 2002-2006, og det siste året særlig med trehusindustri-nettverket. Gode relasjoner er også utviklet mot HH/ØSIR, bl.a. gjennom KAN-prosjektet. Dette har gitt positive erfaringer som det er interesse for å videreføre og utvikle.

Utfordringer i klynga er:

- sikre rekruttering og videreutvikle kompetanse og samarbeid med skole/høgskole
- mobilisere for økt FoU
- stimulere til signalbygg og nye løsninger i bruk av tre
- styrke samarbeidet innen trehusindustrien
- styrke samarbeidet mellom trehusindustrien og underleverandørindustrien
- videreutvikle det gode samarbeidet som er skapt i Glåmdalen de senere årene
- tetter samhandling i hele (den fragmenterte) klynga i Innlandet

Matsektoren

I Innlandet er matsektoren stor og inkluderer jordbruk, videreforedling innen næringsmiddelindustri, distribusjon og serveringssteder. I 2001 var det 4400 sysselsatt innen landbruksbasert næringsmiddelindustri og 8450 i jordbruket Innlandet er for øvrig den eneste av regionene i Norge med stor næringsmiddelproduksjon som ikke har et FoU miljø innen næringsmidler og det er få kunnskapstilbydere. På den annen side har den betydelig produksjon. Det er noen store anlegg innen kjøttforedling (Nortura og Spis), meieri (Tine) og potet (Hoff), samt en

rekke mellomstore produksjonsanlegg med 50-100 ansatte. I den andre enden av skalaen finner vi 150-200 småbedrifter i Innlandet som består av alt fra "kjøkkenbenk bedrifter" til småbedrifter med 3-5 ansatte som tilbyr nisjeprodukter. De store anleggene inngår i større nasjonale konsern (Tine, Gilde, Orkla m.fl) som har forsknings- og utviklingsavdelinger og systemer for intern kompetanseflyt. Noen av de små nisjebedriftene inngår i nettverk der kompetanseutveksling er en effekt, mens kontakt med kunder er en viktig kilde til endringer og forbedringer hos nisjebedriftene.

Dette er en stor og fragmentert sektor, men i de senere årene er det satt i gang enkelte *samspillsaktiviteter*. For å bedre kontakten og samarbeidet mellom de store næringsmiddelbedriftene er *Nettverk for Innlandets næringsmiddelindustri* (NIN) dannet. En del produsenter har gått sammen om *Innlandsbordet* som er et møtested for små og store næringsmiddelbedrifter. Videre har det i flere år vært et samarbeid mellom FMLA og IN i Hedmark og Oppland og småbedrifter om utvikling av *nisjemat/småskala produksjon* i Innlandet. Disse bedriftene har dels organisert seg i nettverk og BAer og noen er organisert i Norsk Bygdeturisme og Gardsmat. – Kompetansemegling og VS2010 har hatt tett samarbeid med både de store næringsmiddelbedriftene og de små nisjeprodusentene. Dette er et positivt samarbeid som ønskes videreført.

Utfordringer i klynga er:

- kunnskap om hvor man står i Innlandet i forhold til andre tunge matregioner
- rekruttering og fagopplæring
- mobilisere bedriftene for økt FoU
- styrke og utvikle matfaglige kompetansemiljø
- forbedre prosesser mht energi og miljø
- styrke samarbeidet og samhandlingen i sektoren
- samordne en fragmentert innsats innen matsektoren og flagge Innlandet

Reiseliv, kultur og opplevelse

Oppland har lenge vært det største reiselivsfylket i landet med mange og spredte reiselivs-bedrifter, foruten et betydelig antall private hytter. I enkelte områder i Oppland, og etter hvert i Hedmark, er reiselivsnæringene mer konsentrert. Det gjelder Valdres, Gudbrandsdalen (flere lokaliteter) og Trysil. Den tradisjonelle reiselivsbransjen har de senere årene blitt sett på som del av en større sektor som kalles *kultur- og opplevelsesnæringene*. I denne inngår kultur og kreative bransjer, måltid/servering, turisme/reiseliv, opplevelsesbasert læring og sportsbransjen. Disse næringene er av de raskest voksende sektorene i Innlandet, og i 2001 sysselsatte de rundt 7.550 personer. Næringene er størst i Oppland, men har størst vekst i Hedmark. Dette er en svært fragmenterte næringer med mange mindre virksomheter og få som driver med FoU. Videre er utdanningstilbudet på videregående skole stort i disse næringene i Innlandet, og alle høgskolene har ulike tilbud. Det finnes flere nyskapende og unike utdanninger, ikke minst innenfor filmproduksjon, dataspillutvikling, opplevelsesproduksjon og nye media, event- og arrangementsledelse, turisme, utmarksturisme og reiseliv.

Næringene er preget av en rekke mindre og større *samarbeidstiltak* og nettverk mellom bedrifter. KONVEKST er et ARENA-prosjekt som har gått i perioden 2005-2007, med gode muligheter for forlengelse i 2008 og 2009. Over 60 ulike aktører er involvert i prosjektet og næringsklyngen, som har som mål å forløse og utnytte det store potensialet som ligger i kultur- og opplevelsesnæringene i Innlandet. De fokuseres på tre områder - opplevelsesbasert reiseliv; store arrangementer; og mediateknologi/media som opplevelsesutvidere. Videre utvikler og anvender de verktøy for – konseptutvikling; kapital/IPR; og mediebruk/mobilteknologi. De har tett samarbeid med alle tre høgskoler. Visjonen er å bli en NCE på sikt. nHS/HiL-prosjektet har vært rettet mot andre grupper av bedrifter innen samme næring.

Utfordringer:

- styrke nettverksutvikling og samhandlingen i næringen
- mobilisere for FoU i bedriftene
- klarere samordning, spissing og markedsføring av utdanningstilbud i høgskolene
- videreutvikle kontakten og samarbeidet mellom fagmiljø/studenten ved høgskolene og bedrifter
- behov for å se sin innsats i forhold til aktiviteter og erfaringer i andre tilsvarende miljø
- kopleingsmuligheter mot matsektoren og småskala matproduksjon
- forsterk forståelse, sikring og kapitalisering av IPR

Informasjonssikkerhetsklyngen

Informasjonssikkerhetsmiljøet i Innlandet ble synliggjort og organisert gjennom ARENA-prosjektet Bluelight fra 2002-2006. Flere ledende virksomheter, som Telenor, Forsvaret, Ergogroup, Norsk Tipping, Thales, mfl gikk her sammen om å bygge opp et ledende fagmiljø ved HiG, som ble kalt NISLab, i samarbeid med KTH i Stockholm. I samarbeid med Gjøvik Kunnskapspark har Bluelight vært drivende i utviklingen av en informasjonssikkerhetsklynge i Innlandet som har visjon om å bli en av de ledende i Europa. NISLab ved HiG har siden 2002 bygget opp et fagmiljø med 25 personer (7 professorer) og med studietilbud på bachelor-, master- og snart PhD-nivå. I tillegg er Norsk senter for Informasjonssikring (NorSiS) etablert i tilknytning til miljøet fra 2006, og det er i kunnskapsparken etablert en nasjonal sikkerhetsinkubator kalt Sector. Dette er allerede et tungt miljø i internasjonal sammenheng og en viktig ressurs for miljøet og klynga.

Klyngen er ny og har vokst frem gjennom samhandlingsaktiviteter. Bluelight er i dag en medlemsforening som består av rundt 40 ledende regionale, nasjonale og internasjonale aktører. De er det nasjonalt ledende innovasjonsnettverket og driver i næringsklyngen, og samarbeider tett med ulike offentlige og private aktører på IS-feltet. Nettverket har fokus på kompetanse, FoU, kommersialisering og konkrete innovasjonsprosjekter. Det ble videre i 2003 etablert en forening for kommunal informasjonssikkerhet kalt KinS med over 100 medlemmer. – VS2010 har hatt et relativt tett samarbeid med Bluelight/IS og det er et ønske om å videreføre og utvikle dette.

Utfordringer som klyngen og nettverket står overfor:

- finne form på og profilere IS-klyngen
- engasjere medlemmene i foreningen Bluelight sterkere i samarbeidsprosjekt
- styrke internasjonal virksomhet og læring
- styrke miljøet på samfunn og sikkerhet
- IPR-problemer
- Langsiktig finansiering av bedriftsnettverk a la Bluelight

Bioteknologiklyngen

Bioteknologiklyngen i Hamar-regionen har gradvis tatt form de siste 10 årene. Næringsklyngen består av relativt få, men nasjonale avlsorganisasjoner innen storfe og svineavl (Geno og Norsvin) lokalisert i Hamarregionen. Videre finnes det i samme region flere aktører som driver avl og foredling på fisk og planter. I dag utgjør disse bedriftene, sammen med et knippe knoppskyttinger og Høgskolen i Hedmark, en næringsklynge som har nasjonal tyngde og med internasjonalt potensiale.

BIOINN, som de siste 10 år har vært en pådriver i utviklingen, startet som et uformelt nettverk. I perioden 2003-2006 var nettverket et Arena-prosjekt i samarbeid med Kunnskapsparken Hedmark. Dette betydde et stort løft i organisering og finansiering av arbeidet og infrastrukturutvikling. I samarbeid med næringslivet er det utviklet et bachelor- og masterstudium i bioteknologi ved HH i Hamar. Videre ble første byggetrinn av BioHuset åpnet i 2005, trinn 2 eller under realisering og

trinn 3 under prosjektering. Dette gir mulighet for å samlokalisere flere av de etablerte og nye virksomhetene nær HH. Her finnes også en BioInkubator. BIOINN er nå en stiftelse og har over 20 deltagere, der den siste tilkomne er Nortura, og har i vår igjen søkt om status som NCE med fokus på bioteknologi og bioinformatikk. Videre er bioteknologi en av de to søknader fra HH til SHP. – Dette miljøet har ikke benyttet seg av k-megling, hatt nHS eller samarbeidet med VS2010, men det er et stort ønske om å ta i bruk virkemidlene under VRI.

Utfordringer:

- videreutvikle samarbeidet i klyngen
- kommersialisering
- IPR-problematikk
- styrke bioteknologimiljøet ved HH
- nasjonal og internasjonal markedsføring
- utnytte mulighetene som ligger i koplingen til andre sektorer (bioenergi og matsektoren)

Bioenergi

Bioenergi er en fornybar og miljøvennlig energikilde med stort produksjonspotensial. Med ca. 40 prosent av norsk skogavvirkning og norsk produksjon av trelast og dermed også sekundærprodukter er det åpenbart at Innlandet har et stort utviklingspotensial innenfor bioenergi. Innlandet har også i norsk målestokk et relativt høyt forbruk av bioenergi fordelt på fjernvarmeanlegg, bioenergibruk i industrien og gjennom vedfyring. I Innlandet mye relevant kompetanse. Energigården på Hadeland har lenge spilt en sentral rolle som kunnskaps- og informasjonssenter og er nasjonalt senter for bioenergi; Høgskolen på Gjøvik hadde tidligere forsøk med eget studie i bioenergi; Silvinova i Elverum har vært hyppig brukt konsulent på feltet, regionen har sterke rådgivende ingeniørmiljø og ØF har vært en sentral utreder for nasjonale myndigheter når det gjelder markeds kunnskap og rammebetingelser. For tiden pågår en rekke initiativ på området i Innlandet. Det gjelder:

- Energigården arbeides det med å etablere en næringsklynge for bioenergi og en ARENA-søknad
- Høgskolen i Gjøvik med planer om et ingeniørstudium innen ren energi,
- BIOINN vil arbeide med biodiesel og etanol ut fra et bioteknologisk perspektiv
- HH har utlyst 2 professorater innen bioenergifeltet ved Rena og Evenstad
- ØF satser strategisk på å videreutvikle sin kompetanse på marked og rammebetingelser
- Eidsiva Energi har mål om 1 TWh bioenergiproduksjon i Innlandet i 2012 - prosjekt 'BioTerra'.

Utfordringer:

- bedre utnytte de store ressurser som finnes i regionen i samspill med øvrig industri
- bedre kontakt og samhandling og mellom initiativene innen sektoren

Behov og utfordringer for innovasjon og verdiskaping i Innlandet

Vi har ovenfor omtalt de behov og utfordringer som de enkelte sentrale næringsmiljøer i Innlandet står overfor. Det er videre en del felles behov og utfordringer som regionen står overfor:

- Mange små bedrifter i råvarebasert foredling eller service gir behovet for FoU-*mobilisering*
- Svak infrastruktur innen næringsrettet FoU gir behov for å *styrke FoU-miljøet*
- Relativt høy innovasjonsvirksomhet gir behov for å *styrke læringen i og mellom bedrifter*.
- Et stort og fragmentert næringsliv og et innovasjonssystem med åpenbare svakheter leder til behov for mer systematisk *kunnskap og læring* om forutsetningene for innovasjon
- Videre å skape bedre *samhandling* og en mer *dynamisk politikk* for utvikling av systemet.

3. Beskrivelse av gjeldende regionale prioriteringer

Innlandet har et strategisk plangrunnlag basert på omfattende planprosesser i samarbeid med bl.a. næringslivet. Hedmark og Oppland har et sterkt samarbeid innenfor flere områder. Dette

samarbeidet er bl.a. konkretisert i et felles kapittel i fylkesplanene (2005-08) for Hedmark og Oppland. I kapitlet "Politikk for Innlandet" er følgende felles hovedmål nedfelt:

- Å videreutvikle Innlandet til en konkurransedyktig region internasjonalt og nasjonalt
- Å sikre balansert og bærekraftig utvikling på Østlandet gjennom utvikling i Innlandet og Mjøsbyene.
- Å bidra til en forsterket distriktpolitikk gjennom utvikling av Fjellregionene

Noen utvalgte delmål er:

- Profilere og videreutvikle industrimiljøer innen for lettmetall, tremekaniske og næringsmiddelindustri som landets ledende på sitt område
- Prioritere virkemidler innen landbruk med tanke på innovasjon og nyskaping
- Satse på kompetanse og læring i en helhetlig verdikjede - Innlandsuniversitetet
- Bidra til at Innlandet blir til besøksregion nr. 1 med fokus på opplevelse og utfoldelse
- Få frem fyrårnbedrifter/miljøer innen bioenergi og bioteknologi

Etter at fylkesplanprosessen på det nærmeste var avsluttet, ble det initiert en omfattende prosess å la regional foresight kalt Innlandet 2010 etter initiativ fra næringsdepartementet. Denne prosessen endte opp med følgende 6 prioriterte satsingsområder som for en stor del er sammenfattende med de hovedsatsingsområdene i fylkesplanene:

- Industri som omfatter lettmetallindustrien/treindustrien/næringsmiddelindustrien
- Bioteknologi
- Bioenergi
- Reiseliv
- Kultur- og opplevelsesnæringer
- Informasjonssikkerhet

Hedmark og Oppland fylkeskommuner, sammen med statlige, regionale og lokale myndigheter, har prioritert ovennevnte satsingsområder i sitt utviklingsarbeid. Dette er konkretisert i årlige regionale utviklingsprogram – RUP- (Hedmark) og regionalt handlingsprogram – RHP – (Oppland). Både RUP-en og RHP-en fokuserer på FoU-aktiviteter som grunnlag for kunnskapsutvikling, innovasjon og verdiskaping.

4. Pågående aktivitet og organisering av VS2010, KM og nHS i Innlandet

Programmene VS2010, Næringsrettet høgskolesatsing (nHS) og Forskningsbasert kompetansemekling (KM) har aktivitet i Innlandet. Disse programmene utgjøre nå hovedtyngden av virkemidler under "samhandlingsaktiviteter i det regionale innovasjonssystemet" i VRI.

VS2010-Innlandet ble et hovedprosjekt i 2002 og utgjør et samarbeid mellom NIBR, Østlandsforskning og HH/ØSIR, med NIBR som kontraktspart. Tom Johnstad, NIBR er hovedprosjektleder. Hovedprosjektet har en finansiering fra NFR på 2,4 mill.kr og medfinansiering fra Hedmark og Oppland fylkeskommuner på 1,1 mill.kr., foruten en betydelig egeninnsats fra forskningsmiljø og samarbeidende bedrifter. Prosjektet har også en bredt sammensatt styringsgruppe ledet av regiondirektøren i NHO Innlandet. Prosjektet har særlig fokusert på å være en forskerstøtte inn mot Lettmetallklynga, Treklynga, Matsektoren og Blulight. tillegg har man gjennomført Nordisk benchlearning med Cerut, Karlstads universitet med praktikere og forskere fra 3 norske og 3 svenske klynger/nettverk. - VS2010 Innlandet har nettopp satset på å initiere og/eller understøtte samhandlingsaktiviteter som bedriftsnettverk, ARENA/NCE prosjekt og/eller kunskapsparke. Det som er viktig for å lykkes med aksjonsforskning er forskere som behersker denne arbeidsformen og at det er stabilitet og et visst volum i forskerdeltagelsen.

KM-Innlandet har et budsjett på 2 mill. kroner per år, hvorav 1 mill.kr fra NFR til finansiering av meglere og 1 mill. kroner fra fylkeskommuner og Innovasjon Norge som et lavterskeltilbud til gjennomføring av konkrete prosjekter. Prosjektleder er Morten Ørbeck; Østlandsforskning og meglere er Leif Estensen, SINTEF (teknologi) og Hans Olav Bråtå ØF (kultur og naturbaserte næringer). Til prosjektet er det knyttet en regional styringsgruppe. Meglerne var i 2006 på besøk hos i alt 65 bedrifter og det ble igangsatt 22 konkrete FoU-prosjekter. I tillegg har meglere bidratt til etablering av samarbeids-/nettverksprosjekter og internasjonale koplinger og deltatt i etablerte samspillsarenaer. Både regionale erfaringer og SNFs pågående evaluering viser at bedriftene ser på KM som en svært positiv og nyttig ordning, at ordningen bidrar til å styrke bedriftens innovasjons- og utviklingskapasitet (kompetanse, nettverk), at det er et klart behov for tiltaket og ordningen har høy addisjonalitet.

Kulturbasert næringsutvikling (nHS-HiL) har hatt som målsetning å bidra til regional næringsutvikling innen kulturbaserte næringer, og prosjektperioden er i første omgang 2005-2006. Økonomisk ramme er ca kr 6 mill., hvor 3 mill er støtte fra NFR, fordelt over to år. Samarbeidspartnere er Østlandsforskning og Lillehammer Kunnskapspark samt Oppland fylkeskommune og Innovasjon Norge Oppland. Prosjektet har vært ledet av professor Yngve Nordkvelle, og styringsgruppa består av representanter fra kulturbasert næringsvirksomhet. Gjennom prosjektet er det etablert samarbeidsrelasjoner med relativt mange bedrifter, og høgskolen har vært involvert i en del prosjekter sammen med bedrifter. I sum har dette gitt høgskolen en mer synlig posisjon som faktisk eller potensiell samarbeidspartner, og det er opparbeidet et visst nettverk som kan ses som kimen til et innovasjonssystem for bedrifter som på en eller annen benytter kulturelle ressurser til produksjon og produktutvikling. - I tillegg har HiG og HH hatt to mindre nHS-prosjekt de siste årene.

5. Mål, delmål og strategier for VRI-Innlandet

Hovedmål for VRI-Innlandet er å fremme kunnskapsutvikling, innovasjon og verdiskaping gjennom regional samhandling, mellom bedrifter, det offentlige og FoU-institusjoner, og en forsterket FoU-innsats i og for Innlandet.

Delmål for samhandlingsaktiviteter innen VRI-Innlandet er å:

- inspirere og mobilisere bedrifter til økt satsning på FoU;
- utvikle kompetanse og kapasitet i bedrifter slik at de blir bedre i stand til å videreutvikle egne FoU-prosjekter og gjøre seg nytte av egne og andres forskningsresultater;
- styrke forskningsmiljøenes kompetanse og kapasitet slik at de blir bedre i stand til å samhandle med bedriftene om FoU-prosjekter og å tilføre næringslivet utviklingskompetanse;
- bidra til økt satsning på forskning med relevans for regional utvikling, herunder innovasjons- og organisasjonsfaglig forskning.

Hovedstrategier for virksomheten i VRI-Innlandet i perioden 2007-2009 er gjennom:

- bruk av virkemidlene kompetansemegling, forprosjektmidler og personmobilitet å mobilisere bedrifter til økt FoU, og utviklingen av kapasitet til å utnytte egne og andres FoU-resultater;
- bruke virkemidlet dialog og medvirkning som en viktig forskerstøtte inn i utviklingsprosesser i bedrifter, nettverk og regionen;
- mobilisere til å bruke benchmarking og regional foresight som aktive metoder for styrke den regionale innovasjonspolitik og innovasjonssystem
- gjennom nasjonalt og internasjonalt samarbeid styrke læringen i næringsmiljøene og det regionale partnerskap og kompetansen i de regionale forskningsmiljøene

Langsiktig utviklingspotensial i regionen

- gjennom samspill blir nasjonalt og til dels internasjonalt ledende innen FoU, innovasjon og verdiskaping innen de satsningsområder som regionen har prioritert
- styrker samspillet mellom næringsmiljøene og FoU-miljøene
- samle de tre høgskolene til et Innlandsuniversitet i tett samarbeid med de øvrige regionale forskningsmiljø
- at dette universitet og de samarbeidende forskningsmiljøene har en fagprofil og tyngde innen satsningsområdene som er i fremste rekke og i tett interaksjon med næringslivet
- at man innen innovasjons- og organisasjonsfaglig forskning samordner fagmiljøene tettere og styrker og spisser seg på en del områder hvor man er ledende nasjonalt
- styrke innovasjonspolitikken i Innlandet og derigjennom også det regionale innovasjonssystemet

VRI-Innlandets betydning for å realisere regionens utviklingspotensial ligger i evnen til å oppnå mål og delmål i VRI-satsningen.

6. Forankring og rolleavklaringer

Arbeidet med VRI-søknaden fra Innlandet er forankret i de regionale partnerskapene i Hedmark og Oppland. Aktørene i de regionale partnerskapene har vært opptatt av at man i VRI satsingen skulle bygge videre på etablerte samarbeidsarenaer og erfaringer fra VS2010 Innlandet, K-megling og nHS. Arena Innlandet, som er et fellesforum for ledelsen i fylkeskommunene, avholdt møte 20. februar 2007 der man ble enighet om at fylkeskommune tar lederansvaret for utarbeidelse og iverksetting av et felles VRI-programmet i Innlandet. De oppnevnte videre en gruppe for å koordinere arbeidet med en felles VRI-søknad for Hedmark og Oppland, bestående av Morten Ørbeck (ØF, VS2010/ K-megling), Tom Johnstad (NIBR/VS2010), Lars Kr. Dahl (OFK) og Espen Køhn (HFK). Johnstad har fungert som koordinator for arbeidet.

I mandatet lå det videre at skrivegruppe skulle invitere til et tett samarbeid med representanter fra øvrige kompetansemiljø i Innlandet (høgskolene), næringsliv, partene i arbeidslivet, andre offentlige aktører enn fylkeskommunene (Innovasjon Norge og fylkesmennenes landbruksavdelinger), NCE-/Arenaprojekter og andre. Dette ble gjort gjennom en innledende dialogkonferanse på Honne 20/4, foruten bilaterale møter med representanter for de forskjellige satsningsområdene og høgskolene. Alle involverte parter har i søknadsprosessen vært involvert, delvis gjennom skrivingen, og/eller fått kommentere søknaden gjennom en høringsprosess.

Administrativt er arbeidet med VRI ledet av ass.fylkesdirektør Sigurd Skage, Hedmark fylkeskommune, og fylkesrådmannen Bernt Tordhol på vegne av fylkesråd Reidar Åsgård og fylkesordfører Audun Tron. Søknaden har blitt endelig godkjent av de to sistnevnte. – Arena Innlandet var på sitt møte også oppratt av at VRI-programmet burde utfordre Forskningsrådet mht. å øke den regionale autonomien når det gjelder bruken av virkemidler.

Kontraktspartner for VRI-Innlandet (hovedsøknaden) er Hedmark fylkeskommune på vegne av de to fylkeskommunene og de regionale partnerskapene. Østlandsforskning, i samarbeid med høgskolene og NIBR, er kontraktspartner for forskningssøknaden som går som en egen søknad som er en integrert del av hovedsøknaden.

Styringsgruppen – Det har vært enighet om ikke å opprette en ny arena for arbeidet med VRI, men basere seg på de erfaringer man har fra VS2010, men med endringer i forhold til representasjon. De fylkesvise partnerskapene delegerer derfor styringen av VRI til et en fylkesoverskridende styringsgruppe under ledelse av fylkeskommunene og ellers med representanter for NHO, LO,

Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, FMLA, de 3 høgskolene (HiG, HH og HiL) og Østlandsforskning (ØF). Partene i arbeidslivet (LO/NHO) har nestleder i styringsgruppen.

Koordinator – Ansvaret for å koordinere VRI-Innlandet er lagt til Østlandsforskning. ØF er representert i begge Innlandsfylkene og er under omdanning for at fylkeskommuner, høgskoler og næringsliv kan gå inn som eiere og bidra til at ØF kan spille en enda sterkere rolle som regional utviklingsaktør i Innlandet. Dette er i tråd med den rolle de regionale instituttene er tiltenkt fremover innenfor det nasjonale forskningssystemet. Koordineringsansvaret for VRI har sin helt naturlige plass i en slik rolle. Tom Johnstad vil ivareta koordinatorrollen for VRI-Innlandet, ordnet gjennom en avtale mellom ØF og NIBR. Han leder i dag VS2010 Innlandet og er forsker på NIBR. Koordinator vil være sekretær for styringsgruppa og leder av og pådriver i det regionale programmet VRI-Innlandet.

Forskere og meglere som er aktive i VRI ved oppstart blir Tom Johnstad, ØF/NIBR (koordinator), Morten Ørbeck, ØF, Svein Bergum, ØF, Birgit Leirvik, ØF, Hans Olav Bråtå, ØF, Svante Karlsson, KaU/ØF, Bjørnar Sæther, UiO/ØF og Frants Gundersen, NIBR. Videre er *dr.grads kandidatene* Bente Wollebæk, NIBR, Tone Vold, HH-ØSIR, og Halvor Holtskog, HiG med. *K-meglere* er Leif Estensen, SINTEF og Hans Olav Bråtaa, ØF. I tillegg kommer samarbeidspartnere på forskersiden i høgskolene som i økende grad vil trekkes inn i arbeidet.

7. Satsningsområder og bruk av virkemidler

Arbeidet med å bygge opp en helhetlig regional VRI-satsning i Innlandet bygger på de strategiske prioriteringer i regionen og forankring av satsningen i de regionale partnerskap og næringsmiljøene.

Lettmaterialklynga

Denne klynga står overfor en del viktige utfordringer som vi har beskrevet tidligere. Innen VRI-Innlandet er det prioritert å benytte følgende virkemidler for å styrke den videre utvikling i klynga.

Kompetansmegling videreføres som et vellykket tiltak overfor mindre lettmetallbedrifter.

Forprosjektmidler videreføres også overfor lettmetallbedrifter, men rettes mer inn mot de med FoU-ambisjoner. Personmobilitet – Dette er i dag en integrert del av utdanningsprogrammet KOMSAM I/II mellom RTIM og HiG, men er ikke organsiert som et nHS-prosjekt. Det videreføres som et tiltak med støtt fra VRI. – Målet er å bedre mobiliseringen for FoU hos SMB og mobilitet/læring.

Dialog og medvirkning – VS2010 har i dag et tett samarbeid med NCE-Raufoss gjennom prosjektet HF-Raufoss, finansiert av partene i arbeidslivet (LO/NHO) ut 2009. Dette videreføres innen VRI og fokuserer på bred medvirkning gjennom aksjonsforskning (og innovasjons- og organisasjonsfaglig forskning), dette retter seg mot både bedrift, nettverk og region.

- *Raufoss produksjonssystem* – oppsummering av forbedringsarbeid i fire sentrale bedrifter for opplæring i skoler og formidling nye bedrifter, foruten dr.avh. til Holtskog (HiG) om ”lean production” under EDWOR II.
- *Raufoss innovasjonssystem* – bistå utvikling av et intraprenørskapssystem mellom bedriftene
- *Raufoss læringssystem* – utvikle system og praksis for læring mellom bedriftene. Omfatter dr.avh. til Wollebæk (NIBR) under EDWOR II.

Internasjonalt samarbeid – TotAl har nært samarbeid med Aluminiumriket i Sverige og AluCluster i Danmark som kan videreutvikles. HiG er involvert i å utvikle en Interreg søknad (mål 3) med Borlänge/Mora. RTIM er nasjonal koordinator på EUs ManuFuture program og har omfattende internasjonale kontakter.

Bedriftsstyrte innovasjonsprosjekt – RTIM/NCE vil utvikle et opplegg for forbedringsarbeid i mindre TotAl-bedrifter. Dette vil de prøve ut med tanke på å søke det nye virkemidlet H-07.

Treindustrien

Denne industrien/klynga står overfor en del viktige utfordringer som vi har bekrevet tidligere. Innen VRI-Innlandet er det prioritert å benytte følgende virkemidler for å styrke den videre utviklingen.

Kompetansemegling er i bruk med god erfaring og videreføres mot SMBer innen treindustrien. Forprosjektmidler videreføres også, men vil ble spisset mot noe større og FoU-modne bedrifter. Personmobilitet i mot bedrifter i Glåmdalen er i bruk i dag fra HH/ØSIR gjennom prosjektet KAN-prosjektet i form av studentoppgaver, utenfor nHS-ordning. Dette arbeidet videreføres og utvides.

Dialog og medvirkning – VS2010 har tidvis hatt tett samarbeid med Tretorget og nå særlig med trehusindustrien gjennom aksjonsforskning og analysearbeid. Dette videreføres gjennom:

- *Tretorget/Trefylket* følges med særlig vekt på
 - Evaluering av opplæringstilbudet *Solørskolen* for å videreutvikle aktiviteten H-07/V-08.
 - Følge arbeidet med *verdikjedekompletteringsprosjektet*. Det aktuelle her er en sammenlignende analyse, dialog og læring mellom NCE-Raufoss, Moelven Utvikling og Solør-prosjektet mht intraprenørskap, nettverk og innovasjon H-07-2009.
 - Volds (HH/ØSIR) *avhandling* om "Rollespill og læring" knyttes til tre trebedrifter som case
 - Ørbeck (ØF) gjør en *reanalyse* av utvikling i Glåmdalen V-07. Denne er utgangspunkt for å fokusere nærmere på betydningen av "*filial*"-organisering for regionale virksomheter.
 - Det er interesse for å utvikle *bredere medvirkningsprosesser* (HF-prosjekt) i en del av bedriftene. Dette er aktuelt fra 2008.
- *Trehusindustrien* – følge opp arbeidet med klyngeanalysen fra V-07. Det gjelder H-07-2009:
 - *støtte i utvikling av ARENA forprosjekt* med fokus mot standardisering og industrialisering
 - leverandørutvikling på landbruksbygg, der NHO har tatt et initiativ, kan kanskje integreres med ARENA-søknaden.

Dialogkonferanse for treindustrien i Innlandet arrangeres høsten 2007 i forlengelse av klyngeanalysen om trehusindustrien.

Internasjonalt samarbeid – Nordisk benchlearning vurderes videreført. – IndustriCollege i Indre Skandinavia er initiativ mot samordning av fagopplæring. – Trebransjen arbeider med å utvikle kontaktene mot Dalarna, og et nytt Interregprosjekt under den foreløpige paraplyen "Skoglandet".

Matsektoren

Dette er en stor og fragmentert sektor som står overfor en viktige utfordringer. Innen VRI-Innlandet er det prioritert å benytte følgende virkemidler for å styrke den videre utviklingen.

Kompetansemegling er i bruk med god erfaring og videreføres mot SMBer innen matsektoren. Forprosjektmidler er også i bruk, men vil ble spisset mot noe større og FoU-modne bedrifter. Personmobilitet er et lite brukt virkemiddel her, men det er interesse for å bruke det mot næringsmiddelteknologi og entreprenørskap for mindre bedrifter, og energiteknikk og miljøvennlige prosessløsninger for noe større bedrifter. Dette kan eventuelt koples til forprosjektmidler.

Dialog og medvirkning – VS2010 har hatt tett samarbeid med næringsmiddelbedriftene i NIN og i forhold til nisjematprodusentene i prosjektet Distribusjon Innlandet. Dette arbeidet videreføres mot

- *NIN*, ved å følge og støtte arbeidet med et Arena forprosjekt, for å komme frem til nærmere samarbeidsfokus, og eventuelt senere et Arena hovedprosjekt gjennom H-07-2009.

- I Valdres er det betydelig utviklingsarbeid på gang med å få frem nisjemat og Valdres som merkevare. Dette følges og støttes av en forsker H-07-2009.

Benchmarking – Det er sterkt ønske om å sammenligne matsektoren i de tre regionene Innlandet, Trøndelag og Rogaland, som et ledd i en prosess for å styrke miljøet i Innlandet. Det er etablert kontakt med forskere ved IRIS i Rogaland (Gjefsen) og Trøndelag Utvikling (Haugom). De har kontakt med matsektoren i sine regioner og ønsker å delta i et prosjekt sammen med Innlandet.

Dialogkonferanse – I forlengelsen av arbeidet med en bechmarkingen vil det bli arrangert en dialogkonferanse H-08 mellom ulike nettverk og aktører i Innlandet. Dette bør videre kunne lede opp til en eventuell regional foresight prosess H-2008-V2009. Målet med dette må være å komme opp med konkrete forslag til tiltak for forbedre innovasjonssystemet.

Reiseliv, kultur og opplevelse

Dette er en stor og fragmentert næring med store utfordringer. Arena-prosjektet KONVEKST er et viktig bindeledd mot bedriftene, et annet er videreføring av deler av nHS-HiL. Det er behov for å kommunisere flere av virkemidlene overfor de mindre og potensielle brukerne i næringen.

Kompetansemegling – er i dag i bruk mot næringen og blir videreført. Det samme gjelder Forprosjekt som blir videreført, og spisset mot mer FoU-ambisiøse bedrifter. KONVEKST selv har en del midler/kompetanse til konseptutvikling. Disse virkemidlene bør kunne koples/samordnes.

Personmobilitet – erfaringen med mobilitet mellom HiL og bedrifter videreføres, og det utvikles opplegg for studentpraksis i bedrifter. HiLs bedriftsstipendiatorordning inngår også her.

Dialog og medvirkning – HiL gjennomfører i 2007 en innovasjonsstudie i næringen. Dette innebærer også arbeid med å videreutvikle bedriftsnettverk – en prosess som går H-07-2009.

Foresight – Det er et sterkt ønske om å kjøre en foresight prosess i næringen i løpet av 2008. Dette for å finne ut noe mer om hvor går utviklingen på lengre sikt. For eks. utviklingen semipermanente hytteboere. Dernest ønsker man å involvere næringen og kompetansemiljøene sterkere.

Bechmarking – På basis av foresight-prosessen vil man gjøre en internasjonal benchmarking i 2009. Denne vil naturlig passe inn som underlag for en kortere foresightprosess og strategiutvikling for neste fase i KONVEKST og næringens utvikling fra 2010.

Informasjonssikkerhetklyngen (Bluelight)

IS-klyngen står overfor en del viktige utfordringer. Innen VRI-Innlandet er det prioritert å benytte følgende virkemidler for å styrke den videre utvikling.

Personmobilitet – er et høyst relevant middel som brukes i dag og som det er aktuelt å videreutvikle.

Dialog og medvirkning – VS2010 har hatt et vellykket samarbeid med Bluelight/IS-klyngen de senere årene. Dette vil kunne videreføres H-07 og de kommende 2 årene med aktiv, men spisset aksjonsforskning. Det er særlig knyttet til temaet samfunn og sikkerhet:

- ”De ansatte som ressurs i IS-arbeidet” – Hva fungerer og hva fungerer ikke av metoder og grep? HiG/NorSIS og flere bedrifter er her interessert i å være med, og det er kontakt med en dr.gradskandidat ved NTNU som er interessert i å samarbeide om temaet.
- Dette knytter seg også til et bredere felt som ”IS og organisasjon” og ”IS og ledelse”, der HiG har behov for å utvikle sitt undervisningstilbud, og der erfaringer fra forskningen kan være et viktig underlag.

Foresight – Det ansees som en prioritert oppgave i miljøet å gjennomføre en foresight-prosess gjennom høsten 07 og våren 08 for å møte utfordringene med å ”finne klynga” og å ”engasjere medlemmene sterkere”. En slik ”dugnad” vil også være et viktig underlag for å videreutvikle klyngens, nettverkets og medlemmes felles og egne strategier, underlag for en mulig NCE-søknad.

Nordisk og europeisk samarbeid – Bluelight har vært med på Nordisk benchlearning, som vil bli søkt videreført fra høsten. De har også nær kontakt med IKT-klynga Compare i Karlstad.

Bioteknologiklyngen (BIOINN)

Denne klyngen står overfor en del viktige utfordringer. Innen VRI-Innlandet er det prioritert å benytte følgende virkemidler for å styrke den videre utvikling i klyngen.

Kompetansemegling – Dette virkemidlet vil bli søkt utviklet første gang sammen med BIOINN og HH i forhold til mindre bedrifter i bioteknologiklyngen. Forprosjektmidler er relevant å bruke overfor enkelte FoU-modne bedrifter. Personmobilitet – er også et meget relevant virkemiddel i forhold til bachelor-studenter og fra høsten 07 masterstudenter, foruten bruk av II-er-stillinger.

Dialogkonferanse – Det er aktuelt å gjennomføre en dialog eller foresight-konferanse mellom BIOINN, Bioenergi og næringsmidler/NIN i løpet av høsten 2007 eller vinteren 2008.

Dialog og medvirkning – VS2010 har så langt ikke vært involvert med aksjonsforskning i denne klynga. Det kan være aktuelt å utvikle i 2008, gitt budsjettvekst. Det kan være som støtte i arbeidet med å utvikle en eventuell NCE, eller forskerstøtte for å forbedre grunnlaget for en eventuell fremtidig NCE-søknad.

Bioenergi

Denne sektoren står overfor en sentral utfordring på kort sikt. Det er det store fokuset på feltet, de mange satsningen og et stort behov for dialog og samordning. Innen VRI-Innlandet er det prioritert å benytte følgende virkemidler for å styrke den videre utvikling i klyngen.

Dialogkonferanse – Det arrangeres en konferanse H-07/V-08 om BioEnergi i møte mellom Arena-prosjektet, treindustrien/Moelven, energiindustrien/Eidsiva, bioteknologiklynga/BIOINN, HH-Evenstad og Rena, HiG, div. kommuner og bedrifter, m.fl. for å avklare komplementaritet og mulig samhandling.

Kompetansemegling og Forprosjekt – er aktuelle å utvikle i samarbeid med ARENA-prosjektet H-07. Personmobilitet og Dialog og medvirkning vil kunne komme etter hvert som sektoren modnes.

Innlandet – en mer dynamisk regional innovasjonspolitik

Innlandet består av to fylkeskommuner som har et relativt tett næringspolitisk strategisamarbeid. I forberedelse av neste søknad til VRI i 2009 og fylkeskommunenes eget/felles planarbeid vil det derfor bli lagt opp til følgende prosess:

- *Regional foresight seminar* for Innlandet i tilknytning til NIBR/NFRs nasjonale konferanse om regional foresight 29.-30. oktober 2007
- Innlandet og VRI-Innlandet *case i EU7RP-søknad* (29. november) om "Regional strategy development processes" (med fokus på regional foresight mv) som NIBR utvikler i egenskap av lead partner i et internasjonalt konsortium
- *Regional benchmarking* av Innlandet i forhold til noen utvalgte nasjonale og internasjonale regioner i 2008 for å identifisere muligheter for forbedringer i innovasjonsinnsats og –system.
- *Regional foresight prosess* gjennomføres i 2008/9 i tilknytning til planprosessen og forkant av neste VRI-søknad for å involvere det regionale partnerskap i å utvikle et felles fremsyn og strategi.

I tillegg legges det opp til at flere satsningsområder gjennomfører benchmarking og foresight-prosesser. Det legges videre opp til at høgskolene i Innlandet i samarbeid med NIBR bygge opp et opplæringsstilbud på feltet.

8. Innovasjons- og organisasjonsfaglig forskning

Det er sendt en egen forskersøknad under VRI-Innlandet sin hovedsøknad. Det er Østlandsforskning som er ansvarlig for denne i samarbeid med NIBR, HH, HiG og HiL.

Mål/hovedmål for forskningsaktiviteten under VRI-Innlandet er å samle erfaringer, utvikle ny innsikt og kunnskap og bidra til læring fra de regionale VRI-aktivitetene og gjøre dem tilgjengelig regionalt, nasjonalt og internasjonalt

Delmål for forskningsaktiviteten innen VRI-Innlandet er å:

- på basis av samhandlingsaktiviteter styrke forskningsmiljøenes kompetanse og kapasitet innovasjons- og organisasjonsfaglig forskning;
- bidra til å utviklet spisset kompetansen innen utvalgte tema
- bidra til å utvikle forskningsbasert læring
- nasjonal og internasjonal publisering

VRI-Innlandet har en forskningsprofil som sterkt knytter seg til behov og utfordringer i Innlandet og partnerskapet, arbeidet med satsningsområdene i Innlandet og faglige utfordringer regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Det er fire hovedtema, og en del undertema, som til sammen former vår profil. De er gjengitt i denne tabellen og satt i forhold til de nasjonale forskningstema under VRI.

Regionale tema x: hovedfokus x: fokus	Nasjonale forskningstema			
	Tema 1: Forutsetn. for inno-vasjon	Tema 2 Den enkelte aktør	Tema 3 Samspill ulike nivå	Tema 4 Den nordiske modellen
Åpen innovasjon og bred medvirkning - Innovasjon i bedrifter gjennom samarbeid - Mobilitet, samarb. og læring i/mellom bedrift. - Innovasjon gjennom nettverk	x	X	x	x
Regionale innovasjonssystem – suksess, feil og dynamikk - Samarbeid/utvikl. mellom forskning – næringsliv - Innovasjon og utvikling i rurale/perifere områder - Klynger, nettverk og verdiskaping i Innlandet	x	X	x	x
Strategisk politikkutvikling og regional innovasjon	x	X	x	x
Aksjonsforskning – metode og roller		X		

I tilknytning til arbeidet med forskningen vil det legges opp til et tettere samarbeid og arbeidsdeling mellom ØF, NIBR og høgskolene.

9. Nasjonal- og internasjonal orientering

En forutsetning for læring og nytenkning, og derigjennom innovasjon, er etablering av nettverk/arenaer for erfaringsutveksling nasjonalt og internasjonalt. Det gjelder mobilisering av regionale FoU-aktører og bedrifter for deltagelse, og deltagelse fra VRI i nordisk og europeisk samarbeid. Når det gjelder det siste kan følgende nevnes at VRI-Innlandet er koplet til

- NIBR som partner og støttespiller innen aksjonsforskning og innovasjons- og organisasjonsfag
- SINTEF som partner innen Kompetansemegling
- Karstads universitet og Cerut og samarbeidet om Nordisk benchlearning
- Via NIBRs SIP om regional foresight og arbeid med søknad til EU7RP (Professor Davis Charles, University of Newcastle, Professor Knut Kochatsky, Fraunhofer Institute für System- und Innovationsforschung, Karlsruhe, ICCR, Paris
- Dept of Geography, Kiel University
- Nettverket for reiselivsrelatert forskning med vekt på opplevelses- og attraksjonsutvikling i distrikts-Norge (HiL, NINA, UMB, Senter for bygdeforskning)
- Samarbeidsavtale mellom HiL og BI v/Senter for opplevelsesøkonomi.

10. Læring, milepæler og budsjett

VRI Innlandet tar sikte på å utvikle flere **læringsarenaer** i regionen mellom ulike grupper av aktører:

- En årlig dialog- og innovasjonskonferanse for Innlandet der de regionale partnerskap, styringsgruppen, virkemiddelapparatet, forskerne og satsningsområder/næringsmiljøene kan møtes og utveksle informasjon og erfaringer. Dette er sentrale aktører i den regionale VRI.
- I tillegg vil det bli laget dialogkonferanser på spesialtema som berører deler av aktørene i VRI. Et slik tema som mange miljøer har felles er IPR/opphavsrett, finansiering og ledelse av nettverk mv.
- En årlig forskerkonferanse for Innlandet der VRI-forskere og andre forskere i høyskoler og forskningsinstitusjoner som arbeider med organisasjons- og innovasjonsforskning kan møtes for kollegial/faglig utvikling – gjennom (gjeste-) foredrag, papers og faglige dialoger.
- En hjemmeside for VRI-Innlandet vil også etableres.

Videre vil det regelmessig avholdes

- Styringsgruppemøter – i alt 3-4 per år, hvorav ett er et strategiseminar, der det legges vekt på læring og formidling, ved siden av styrefunksjonen i forhold til det regionale programmet.
- Forskersamlinger – i alt 3-4 ganger i året, der det legges stor vekt på erfaringsutveksling og læring gjennom teori- og metodeutvikling, kommentere bidrag, og å forberede felles skriveprosjekter og deltagelse på konferanser.

VRI-Innlandet vil med bakgrunn i pågående aktiviteter i VS2010, KM og NHS være operativ på de fleste virkemidler i VRI gjennom hele prosjektperioden. Vektleggingen av de ulike virkemidlene og de ulike satsingsområdene vil imidlertid endres over tid. Styringsgruppa vil her spille en sentral rolle. Styringsgruppa vil også tidlig i prosjektet utvikle et sett kvantitative resultatmål for virksomheten (spesielt mht. kompetansemegling, forprosjekter og mobilitetsordningene) basert på tidligere erfaringer og tilgjengelige økonomiske rammer

Budsjettet for 2. halvår 2007 er basert på videreføring av pågående aktiviteter men med sterkere målretting og bedre samordning. Den forutsatte veksten fra 2008 vil i stor grad tilgodese nye næringsmiljø, virkemidler og FoU-aktører. Samtidig vil det måtte kritisk vurderes om alle de ”klynger” og prosesser som VS2010 har fulgt bør videreføres med samme tyngde.

	SUM		ØF		NIBR		SINTEF		Høgskoler		Bedrifter		Ufordelt	
	2007	2008/9	2007	2008/9	2007	2008/9	2007	2008/9	2007	2008/9	2007	2008/9	2007	2008/9
Koordinator	350	800	350	800										
Adm og utgifter fellestiltak (disp ØF)	250	700											250	700
Forskningsvirksomheten	3 400	12 500	1 400	3 700	500	1 300			1 000	6 000	500	1 500		
Kompetansemegling	500	1 500	250	750			250	750						
Forprosjekter	1 000	3 000											1 000	3 000
Personmobilitet	1 500	4 500							1 500	4 500				
Summer kostnader	7 000	23 000	2 000	5 250	500	1 300	250	750	2 500	10 500	500	1 500	1 250	3 700
Egne midler	1 600	6 300	250	750	100	300	0	0	1 250	5 250				
Andre private midler	1 000	3 000									1 000	3 000		
Andre offentlige midler (f.k.+ I.N)	1 250	3 700											1 250	3 700
Norges Forskningsråd	3 150	10 000											3 150	10 000
Summer finansiering	7 000	23 000	250	750	100	300	0	0	1 250	5 250	1 000	3 000	4 400	13 700

Referanser:

- Johnstad, Tom (red) (2004): ”Klynger, nettverk og verdiskaping i Innlandet”. NIBR-rapport 2004:8
- ØF, 2007: Diverse underlagsnotater innenfor prosjekter Scenarier 2030. Se NHO-Innlandets nettsider (<http://helenorge.nho.no/article4582.html>)
- ØF, 2004: Innlandsindeksen (se www.ostforsk.no)
- Stubberud, K.V., Bergum, S. og Ørbeck, M. (2006) Forskning og forskere i Innlandet. ØF-notat nr. 5/2006. Østlandsforskning. Lillehammer..